

Datum : 2 maart 2021
Aan : fractie LNE
Van : College van dijkgraaf en hoogheemraden
Betreft : Schriftelijke vragen over verdroging
CC : Overige leden algemeen bestuur

Inleiding

De LNE-fractie heeft het college op 21 januari 2021 de volgende vragen gesteld:

Schriftelijke vragen conform artikel 40

van de fractie LNE aan het College van D & H van het HDSR

Via de media zien we regelmatig berichten over de gevolgen van de verdroging waarmee we nu al een aantal opeenvolgende jaren te maken hebben. Landelijke organisaties zoals Natuurmonumenten vragen daar ook aandacht voor en inventariseren wat de waterschappen op dit vlak al aan maatregelen nemen. Hoewel het AB via o.a. de BURAP periodiek wordt geïnformeerd over de activiteiten van HDSR ontbreekt ons op dit moment een overzicht van de stand van zaken op het vlak van verdroging.

- Kan het college ons informeren over de actuele situatie in het werkgebied van HDSR, zowel over de verdroging op zich en de gevolgen daarvan, als over de maatregelen die we al nemen en nog gaan nemen?*
- Kan het college ons daarbij ook informeren over de manier waarop we gebiedspartners zoals terreinbeheerders en landgoederen, agrariërs, en andere bedrijven, betrekken en wat we op dat punt voornemens zijn?*

Namens de Fractie LNE

A.J.H. De Beaufort

Hierna worden de vragen beantwoord waarbij voor de leesbaarheid de betreffende vraag eerst cursief wordt herhaald.

Vraag 1 *Kan het college ons informeren over de actuele situatie in het werkgebied van HDSR, zowel over de verdroging op zich en de gevolgen daarvan, als over de maatregelen die we al nemen en nog gaan nemen?*

Antwoord:

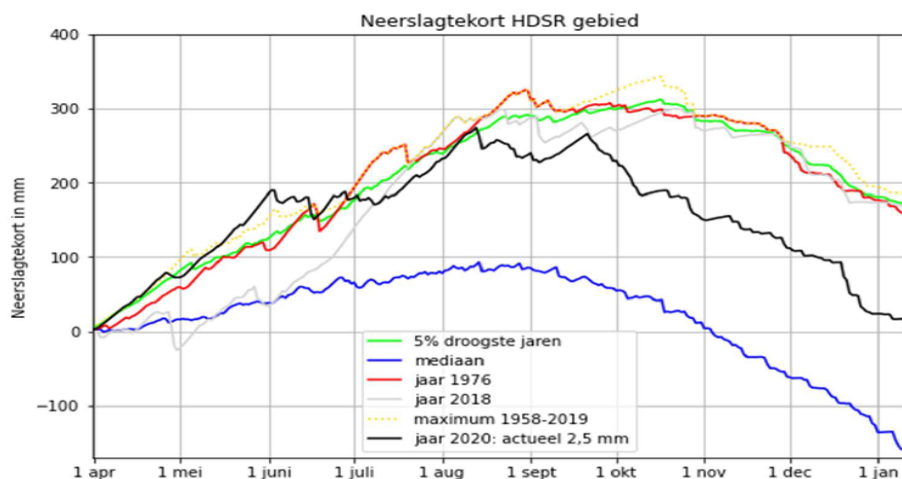
Definitie kwestie:

De term verdroging wordt specifiek gebruikt voor verdroging van natuurgebieden. Hier wordt de vraag breder geïnterpreteerd en wordt verdroging gelezen als droogte/watertekort.

Actuele situatie:

- Neerslagtekort

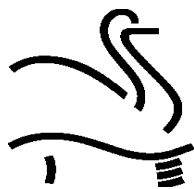
Op dit moment (12 jan 2021: voor de sneeuw) is het neerslagtekort uit de zomer van 2020 weer bijna weggewerkt. Het neerslagtekort bedraagt, gemeten vanaf 1 april 2020 (start groeiseizoen), 2,5 mm op 12 januari (figuur 1). Dit ligt nog steeds ver boven de mediane waarde, maar dit wordt vooral veroorzaakt door de droge zomer van 2020.

Figuur 1. Het neerslagtekort voor het HDSR gebied in de periode 1 april 2020 tot en met 12 januari 2021. Bron gegevens: KNMI, locaties de Bilt en Cabauw.

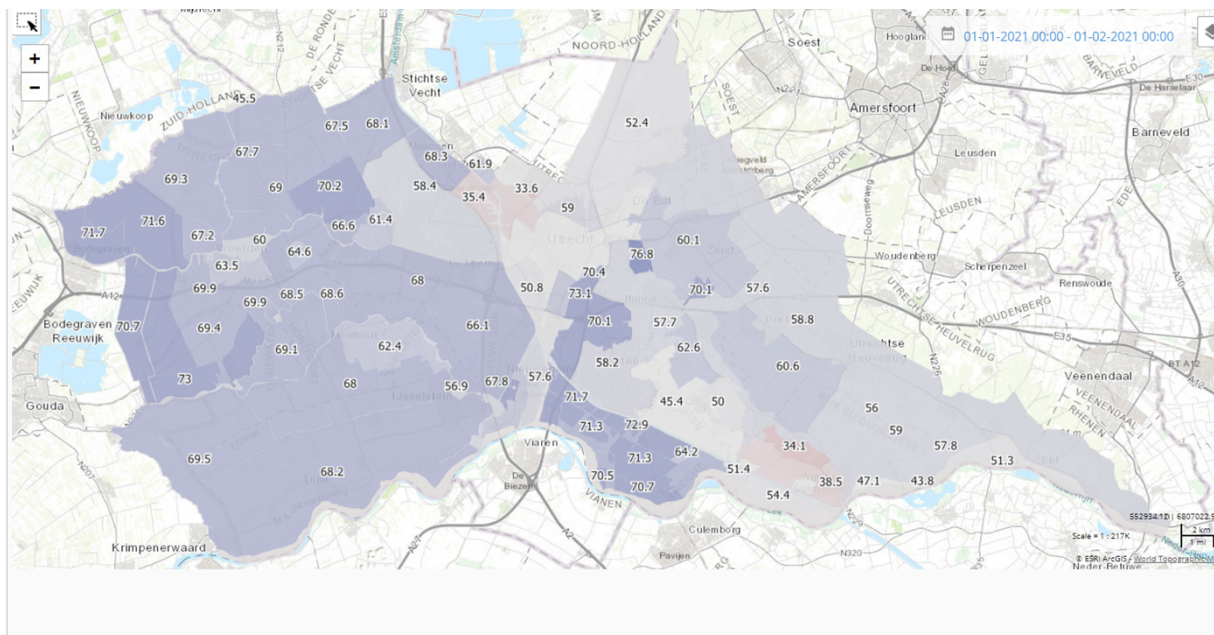
- Grondwaterstanden

De grondwaterstanden lijken momenteel aardig terug op het gemiddelde of zelfs er boven te zitten. Dit beeld wordt bevestigd door resultaten uit OWASIS. In OWASIS wordt hydrologische kennis gecombineerd met actuele metingen van neerslag en verdamping op basis van satellietensoren & radartechnieken. Dit geeft informatie over bodemvocht en grondwater. In onderstaande figuur is te zien dat in het westen de waarden tussen de 60 en 70% liggen (uitleg percentages zie onderschrift figuur). Vrij nat dus tov de historische set. In stedelijk gebied zijn de waarden niet betrouwbaar. In het oosten liggen de waarden over het algemeen boven de 50%. Sinds december is in het Kromme Rijngebied ook zichtbaar dat de kwel in de sloten op de flank van de heuvelrug weer goed op gang kwam. Sloten vulden zich en er stroomde weer water over de stuwen. Het duurt langer tot ook de grondwaterstanden op de heuvelrug ook weer terug op gemiddeld zijn.

Beantwoording schriftelijke vragen

ex art. 40 Reglement van Orde

Bovenstaande figuur geeft aan hoeveel procent van de afgelopen 50 jaar (historische dataset) droger waren dan de huidige situatie. Een waarde van 50% betekent dat de huidige situatie overeenkomst met de mediaan in de 50 jaar historische set. Een waarde van 100% betekent dat 100% van de historische jaren droger waren, ofwel dat het nu nog nooit zo nat is geweest. (OWASIS)

Gevolgen

- Extra inzet medewerkers: In 2020 zijn schade beperkende maatregelen uitgevoerd. Dit heeft extra inzet en capaciteit van de organisatie als gevolg gehad (inzet dijkleger voor droogte-inspecties en inzet rayonmedewerkers voor het beregenen van de keringen).
- Mogelijk extra bodemdaling: Het is bekend dat in droge zomers de grondwaterstanden verder uitzakken en de oxidatie van veen groter is en daarmee ook de bodemdaling en CO2 uitstoot. Het is lastig om de bijdrage van de afgelopen droge zomer hieraan precies te kwantificeren (o.a. vanwege natuurlijke krimp en uitzetting van veen).

Maatregelen

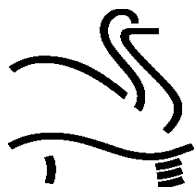
- Zo lang mogelijk hoog houden peilen. In de zomer van 2020 besloot het College al dat het peil in 2020 hoger opgezet mocht worden dan volgens peilbesluit. Nu nog wordt in een aantal gebieden (regio Zeist e.o.) het zomerpeil aangehouden. In een aantal gebieden wordt het winterpeil dit jaar waarschijnlijk niet meer ingesteld. Vanuit het gebied is hier geen vraag naar.
- Schade beperkende maatregelen (extra inspecties en beregenen keringen).
- Onttrekingsverbod oppervlaktewater Utrechtse Heuvelrug in de zomer 2020: Ondanks dat het peil in veel gebieden hoog werd gehouden, was een onttrekingsverbod op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug noodzakelijk. Het onttrekingsverbod is vanaf 1 december 2020 opgeheven.

Einde onttrekingsverbod oppervlaktewater Utrechtse Heuvelrug

Gepubliceerd op 4 december 2020, site HDSR.

Vanaf 1 december is het weer toegestaan om oppervlaktewater te onttrekken uit sloten en wettingen op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug. Na vijf maanden is de situatie zodanig verbeterd, dat een verbod op het onttrekken niet meer nodig is.

Het verbod op het onttrekken van oppervlaktewater was op 1 juli 2020 ingesteld. Het extreem droge voorjaar en de droge, hete zomer, zorgden op de Heuvelrug voor erg lage (grond)waterstanden en droogvallende sloten. Doel van het verbod was dan ook om het oppervlaktewater zo lang mogelijk vast te houden, het verder droogvallen van sloten en de daarmee gepaard gaande problemen met de waterkwaliteit te voorkomen. De flanken van de Heuvelrug zijn voor hun wateraanvoer volledig afhankelijk van neerslag en kwel.

Beantwoording schriftelijke vragen

ex art. 40 Reglement van Orde

Structurele maatregelen nodig

Nu, vijf maanden later, voeren de stuwen in het gebied weer water af. Een belangrijk criterium voor het intrekken van het verbod. Ook is het grondwaterpeil in voldoende mate hersteld om de sloten en weteringen in het gebied te kunnen blijven aanvullen met kwel en valt er voldoende neerslag. Dat het zo lang heeft geduurd voordat de situatie enigszins is hersteld zegt wel iets, aldus dijkgraaf Jeroen Haan: 'In toenemende mate, ook dit jaar weer, hebben we in Nederland last van droogte. Met name de afgelopen drie jaar heeft dit veel gevolgen gehad voor onze woonomgeving, de natuur, de drinkwatervoorziening en de landbouw. Droogte is een extra groot probleem op de Utrechtse Heuvelrug, omdat dit gebied afhankelijk is van neerslag en kwelwater.'

- **VRAM: Verbeterde Rijn Aanvoer Mogelijkheid:** In 2018 was de rivierwaterstand dusdanig laag dat geen water meer ingelaten kon worden bij de inlaat Kromme Rijn. Hierdoor ontstonden ook problemen in gebieden waar normaal gesproken water naartoe aangevoerd kan worden. Veel noodmaatregelen waren het gevolg. Om dit knelpunt te voorkomen wordt de mogelijkheid uitgewerkt om een gemaal (VRAM) voor de inlaat te plaatsen. Dan kan ook bij laagwater water worden ingelaten. Deze maatregel past binnen het Deltaprogramma Zoetwater.
- **KWA+:** Met de uitvoering en inzet van de KWA(+) helpt HDSR ook mee met het voorkomen van verdroging en verzilting in de naastgelegen waterschappen.
- **Momenteel wordt een beslis-ondersteunend-systeem Vidente ontwikkeld,** vanaf de zomer komt deze in gebruik. Deze tool zorgt voor meer inzicht in de toekomstige (grond)waterstanden voor de peilbeheerders. Meer inzicht geeft meer mogelijkheden om in te spelen op de actuele situatie.

Vraag 2 Kan het college ons daarbij ook informeren over de manier waarop we gebiedspartners zoals terreinbeheerders en landgoederen, agrariërs en andere bedrijven, betrekken en wat we op dat punt voornemens zijn?

Antwoord:

Blauwe agenda Heuvelrug

In het samenwerkingsverband, de Blauwe Agenda, gaan de waterschappen (Vallei en Veluwe en De Stichtse Rijnlanden), de provincie Utrecht, Vitens, terreinbeheerders, particuliere grondeigenaren, gemeenten, het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, LTO en natuurorganisaties samen aan de slag om het watersysteem van de Heuvelrug over de hele linie te verbeteren en robuuster maken. Dit gebeurt onder andere door water vast te houden en in de bodem te infiltreren.

De Blauwe Agenda start met een analyse van het watersysteem om te komen tot een strategie voor de gehele Utrechtse Heuvelrug. Daarnaast omvat de agenda acht lokale projecten om ervaring op te doen met mogelijke maatregelen.

Deltaprogramma Zoet water

HDSR acteert actief mee in het Deltaprogramma Zoetwater (DPZ) en specifiek in de Zoetwaterregio West-Nederland. In de zoetwaterregio's zijn de verschillende waterbeheerders (waterschappen, RWS), provincies en maatschappelijke organisaties (landbouw, natuur) aangesloten. Maatregelen die hieruit volgen zijn onder andere de KWA+, maar ook de VRAM (gemaal bij inlaat Kromme Rijn). In het DPZ wordt ook gesproken over de strategie 'Toekomstbestendige zoetwatervoorziening hoofdwatersysteem Nederland', om ook in de toekomst de regio's van zoetwater te kunnen blijven voorzien.

Regionaal Droogte Overleg

Het Regionale Droogte-overleg (RDO) is het regionale platform voor monitoring en afstemming tussen Rijkswaterstaat, waterschappen en provincies bij (dreigend) regionaal watertekort. Zij onderhouden indien nodig ook contacten met belanghebbenden in de regio, zoals vertegenwoordigers van de scheepvaart, natuurorganisaties en de landbouwsector. De RDO-en informeren en adviseren WMCN-LCW (Watermanagementcentrum Nederland - Landelijke Coördinatiecommissie Watervergoeding).

Regionale Adaptatie Strategie

Het waterschap heeft samen met inliggende gemeenten en de provincie een Regionale Adaptatie Strategie (RAS) opgesteld. Hierbij is met TBO's (Terrein behorende organisaties) en LTO gesproken als input voor de visie en de strategieën ook op het gebied van droogtebestrijding. In de verdere uitwerking van de RAS zullen zij ook worden betrokken, afhankelijk van de projecten in het uitvoeringsprogramma.